

Spis treści

Słowo od Redaktora	11
Wstęp	13
ROZDZIAŁ PIERWSZY	
Badania nad językiem i komunikacją w afazji	19
1.1. Kształtowanie się afazjologii	19
1.2. Istota afazji	30
1.3. Afazja jako problem badawczy	35
1.4. Badania nad językiem i komunikacją w afazji	40
1.4.1. Realizacja jednostek na poziomie fonologicznym	42
1.4.2. Realizacja jednostek na poziomie morfologicznym	44
1.4.3. Sprawności leksykalno-semantyczne	46
1.4.4. Realizacja jednostek na poziomie składniowym	48
1.4.5. Budowanie wypowiedzi	50
1.5. Trudności metodologiczne w badaniu afazji	52
1.6. Perspektywa komunikacyjna w opisie zjawisk afatycznych	56
1.7. Wnioski	59
ROZDZIAŁ DRUGI	
Metodologia badań	61
2.1. Teoretyczne podstawy badań	61
2.1.1. Język jako cecha gatunku ludzkiego	61
2.1.2. Język – mowa – mówienie	62
2.1.3. Istota znaku	68
2.1.4. Kompetencja językowa a kompetencja komunikacyjna	70
2.1.5. Struktura czynności mowy	73
2.2. Problem badawczy	75
2.3. Hipoteza badawcza	77
2.4. Cel i przedmiot badań	79
2.5. Grupa badawcza	80
2.5.1. Charakterystyka społeczna badanych	80
2.5.2. Charakterystyka kliniczna badanych	85
2.5.3. Ocena logopedyczna badanych	93

2.5.4. Czynniki modyfikujące obraz afatycznych zaburzeń mowy	108
2.5.5. Procedura doboru badanej grupy chorych	111
2.6. Sposób zbierania materiału empirycznego	112
2.7. Metoda analizy materiału badawczego	117
 ROZDZIAŁ TRZECI	
Zjawiska fonetyczne w afazji	123
3.1. Fonologia a fonetyka	123
3.2. Segmentalne i suprasegmentalne zakłócenia ciągu fonicznego	124
3.3. Zmiany jakościowe	128
3.3.1. Parafazje głoskowe	129
3.3.1.1. Parafazje samogłoskowe	130
3.3.1.2. Parafazje spółgłoskowe	131
3.3.2. Asymilacje	136
3.3.3. Dysymilacje	139
3.4. Zmiany ilościowe	141
3.4.1. Redukcje grup spółgłoskowych	141
3.4.2. Elizje	142
3.4.3. Epentezy	143
3.5. Zmiany kolejności dźwięków	145
3.6. Zmiany kombinowane	146
3.7. Realizacja fonotaktycznej struktury wyrazu	149
3.8. Poszukiwanie fonetycznych wzorców słów	152
3.9. Realizacja prozodii języka	158
3.9.1. Intonacja	160
3.9.2. Akcent	162
3.9.3. Iloczas	163
3.9.4. Tempo	164
3.9.5. Rytm	165
3.9.6. Pauza	166
3.9.7. Modulacja, natężenie i barwa głosu	166
3.9.8. Dźwięki nieartykułowane	167
3.10. Osobliwe zjawiska segmentalne w tekstach pisanych	168
3.10.1. Realizowanie fonetycznej postaci wyrazu w piśmie	170
3.10.2. Stosowanie reguł ortograficznych	172
3.11. Osobliwe zjawiska segmentalne w tekstach czytanych	173
3.12. Wnioski	175
 ROZDZIAŁ CZWARTY	
Agramatyzm w afazji	177
4.1. Gramatyka języka	177

4.2. Pojęcie agramatyzmu afatycznego	178
4.3. Mechanizm agramatyzmu	179
4.4. Zaburzenia kategorii gramatycznych	181
4.4.1. Realizacja kategorii gramatycznej czasu	181
4.4.2. Realizacja kategorii gramatycznej aspektu	183
4.4.3. Realizacja kategorii gramatycznej trybu	184
4.4.4. Realizacja kategorii gramatycznej strony	187
4.4.5. Realizacja kategorii gramatycznej osoby	188
4.4.6. Realizacja kategorii gramatycznej przypadku	190
4.4.7. Realizacja kategorii gramatycznej liczby	194
4.4.8. Realizacja kategorii gramatycznej rodzaju	197
4.4.9. Realizacja formy imiesłowu	200
4.4.10. Realizacja form gradacyjnych	200
4.5. Paradigmatyczne i syntagmatyczne mechanizmy agramatyzmów	201
4.6. Dystrybucja agramatyzmów w poszczególnych typach afazji	204
4.7. Wnioski	208

ROZDZIAŁ PIĄTY

Zjawiska leksykalno-semantyczne w afazji	209
5.1. Zaburzenia nominacji	209
5.2. Aktualizacja słowa	210
5.3. Ilościowa charakterystyka słownika czynnego	212
5.4. Parafazje werbalne – ich typy i motywacje	215
5.4.1. Neologizmy strukturalne	216
5.4.1.1. Kontaminacje	221
5.4.1.2. Neologizmy niesystemowe	223
5.4.2. Neologizmy znaczeniowe	226
5.4.2.1. Metafora – zmiany leksykalne wynikające z podobieństwa znaczeń	226
5.4.2.2. Metonimie – zmiany leksykalne wynikające ze styczności znaczeń	231
5.4.2.3. Paronimie – zmiany leksykalne wynikające z podobieństwa nazw	239
5.4.2.4. Elipsa i epenteza – zmiany leksykalne wynikające ze styczności nazw	243
5.4.3. Neologizmy funkcyjne	246
5.4.4. Quasi-nominacja	248
5.4.4.1. Zaimki w funkcji quasi-nominatywnej	249
5.4.4.2. Partykuły w funkcji quasi-nominatywnej	252
5.4.4.3. Peryfrazy w funkcji quasi-nominatywnej	256
5.4.4.4. Onomatopaje w funkcji quasi-nominatywnej	260
5.5. Wnioski	263

ROZDZIAŁ SZÓSTY

Struktury składniowe w afazji	267
6.1. Schematy składniowe	267
6.2. Analiza zjawisk składniowych	269
6.2.1. Wypełnienie wzorca składniowego	270
6.2.1.1. Potoki składniowe	271
6.2.1.2. Echolaliczne powtórzenia wzorca składniowego	275
6.2.1.3. Formuliczość wypowiedzeń	280
6.2.2. Redukcja wzorca składniowego	283
6.2.2.1. Elipsa składniowa	283
6.2.2.2. Styl telegraficzny	288
6.2.3. Rozbudowa wzorca składniowego	292
6.2.3.1. Wykorzystanie ciągów słownych	293
6.2.3.2. Powtórzenie elementów składniowych	294
6.2.4. Modyfikacja wzorca	298
6.2.4.1. Sygnalizowanie akomodacji składniowej	298
6.2.4.2. Inwersja składniowa	305
6.2.5. Kontaminacja wzorca składniowego	307
6.3. Mechanizm zakłóceń składniowych w afazji	312
6.4. Wnioski	315

ROZDZIAŁ SIÓDMY

Sprawności językowe a sprawności komunikacyjne osób po uszkodzeniach mózgu	319
7.1. Sprawności językowe a sprawności komunikacyjne	319
7.2. Afazja u osób z uszkodzeniami obydwu półkul mózgowych	320
7.3. Afazja u osób z uszkodzeniami płatów czołowych	330
7.4. Afazja u osób z uszkodzeniami korowych i podkorowych struktur mózgu	335
7.5. Afazja u osób leworęcznych po uszkodzeniach lewej półkuli mózgu	342
7.6. Afazja u osób z powikłaną historią choroby	345
7.7. Afazja u osób w wieku senioralnym	347
7.8. Afazja u osób bilingwalnych po uszkodzeniu obydwu półkul mózgu	352
7.9. Wnioski	361
Zakończenie	365
Aneks: Korelacje statystyczne w ocenie ilościowej materiału empirycznego	373
Summary	381
Bibliografia	385
Wykaz rycin	399
Wykaz tabel	403